

از تدوین طرح تحول تبلیغ تا نقش آفرینی منسجم حوزه در تبلیغ و مدیریت فرهنگی دوران جنگ تحمیلی سوم

گفت‌وگو با معاون تبلیغ و امور فرهنگی حوزه‌های علمیه

حوزه علمیه در سه سال اخیر با سامان‌دهی نهادهای حوزوی، برای ماه رمضان و شرایط ویژه پس از حوادث اخیر، عملیات گسترده‌ای را اجرا کرده است. تشکیل شورای هماهنگی، تعیین فرماندهان استانی، برگزاری همایش سراسری قم و فعال‌سازی قرارگاه جنگ ترکیبی «بلاغ‌مبین» زمینه اعزام گسترده مبلغان، تولید محتوای روزانه و هماهنگی ملی را فراهم کرد. این اقدامات نشان می‌دهد حوزه با همه ظرفیت خود در هدایت فرهنگی، پشتیبانی اجتماعی و تبیین شرایط موجود فعال بوده است. همچنین پس از همایش یکصدسالگی حوزه، «طرح تحول تبلیغ» تدوین، تصویب و وارد مرحله اجرایی شده است.

در این راستا، خبرگزاری حوزه گفت‌وگویی با حجت‌الاسلام والمسلمین رفیعی، معاون تبلیغ و امور فرهنگی حوزه‌های علمیه کشور انجام داده است تا با فعالیت‌های فرهنگی و تبلیغی حوزه در جنگ رمضان بیشتر آشنا شویم.

فراخوان مدیر حوزه‌های علمیه برای ارائه برنامه‌های عملیاتی

یکی از نخستین اقدامات، جلسه فوق‌العاده آیت‌الله اعرافی مدیر حوزه‌های علمیه با معاونان خود بود که طی آن از آنان خواسته شد، پیشنهادهای عملیاتی خود را برای تحقق عنوان «حوزه پیشرو و سرآمد» ارائه کنند. معاونت تبلیغ از اولین بخش‌هایی بود که به این درخواست پاسخ داد.

برگزاری همایش معاونان تبلیغ سراسر کشور در مدت زمانی کوتاه، گام مهمی در این مسیر بود. در این همایش، چهار محور اصلی تعیین و چهار کمیسیون تخصصی تشکیل شد که هریک مأموریت یافتند با رویکردی میدانی، پیشنهادهای دقیق و قابل اجرا را گردآوری کنند.

شکل‌گیری بسته‌اولیه پیشنهادها

پس از جمع‌بندی اولیه، یک کمیته سه‌نفره به نمایندگی از مدیر حوزه‌های علمیه شکل گرفت تا جلسات مشترکی برای بررسی، اصلاح و نهایی‌سازی راهکارها برگزار شود. این رفت و برگشت‌های کارشناسی در نهایت، به تدوین بسته‌ای مشخص از پیشنهادهای معاونت تبلیغ منجر شد. در این فرآیند، سایر معاونت‌ها نیز در حوزه‌های تخصصی خود مشارکت جدی داشتند و تلاش گسترده‌ای برای هم‌افزایی صورت گرفت.

تدوین «طرح تحول تبلیغ»؛ پاسخ به یک مطالبه جدی

این طرح شامل چارچوب کلان تحول، الزامات اجرایی و حدود دوازده طرح اولویت‌دار است که برای اجرا آماده شده‌اند. این مجموعه‌طرح‌ها با هدف ارتقای ساختار تبلیغ، به‌روزرسانی روش‌ها، افزایش اثربخشی فعالیت‌ها و ایجاد انسجام میان بخش‌های مرتبط طراحی شده‌اند.

بررسی طرح در شورای عالی و تصویب نهایی

شورای عالی چندین جلسه مجزا به بررسی بنده‌بند این طرح اختصاص داد و پس از اصلاحات و بازنگری‌های لازم، کلیات طرح و الزامات آن در اواخر آذرماه تصویب شد. تصویب این طرح در شورای عالی، آن را تبدیل به سندی رسمی کرد که اجرای آن در تمام بخش‌های درگیر حوزه لازم‌الاجراست.

ورود طرح‌ها به میدان اجرا

اکنون، ۱۲ طرح مشخص وارد مرحله اجرا در معاونت‌ها و بخش‌های مختلف شده‌اند که تحقق کامل این برنامه‌ها، می‌تواند تحولات قابل‌توجهی در عرصه تبلیغ ایجاد کند و نگاه جدیدی را در ساختار حوزه به وجود آورد.

«بلاغ‌مبین»؛ نخستین اقدام عملی در مسیر تحول

قرارگاه «بلاغ‌مبین» یکی از نخستین اقدامات عملی در مسیر تحقق پیام «حوزه پیشرو و سرآمد» بوده است. این قرارگاه با هدف انسجام بخشی به فعالیت‌های تبلیغی و افزایش اثرگذاری آن‌ها ایجاد شده و برخی مسئولان کلان کشور از آن به‌عنوان ابتکاری ارزشمند یاد کرده‌اند.

معاونت تبلیغ با تکیه بر اسناد بالادستی، پیام‌های صادرشده و نیازهای واقعی جامعه، اجرای کامل طرح تحول تبلیغ را با جدیت دنبال می‌کند و امیدوار است، حوزه در دهه جدید به جایگاه پیشرو و سرآمد در عرصه تبلیغ دست یابد.

تشریح فعالیت‌های حوزه‌های علمیه در جنگ تحمیلی سوم

در خصوص ماه مبارک رمضان، در سه سال گذشته عملیات منسجمی را در قالب شورای هماهنگی نهادهای حوزوی آغاز کرده‌ایم. این شورا در سطح کشور توانست امتداد و انسجامی ایجاد کند و در تمامی استان‌ها فرمانده عملیات ویژه ماه رمضان تعیین شد که از سوی نهادهای عالی حوزوی عضو دبیرخانه شورای هماهنگی معرفی گردیدند و جلسات حضوری نیز با آنان برگزار شد.

برگزاری همایش سراسری در قم

در این چارچوب، برنامه‌ریزی ویژه‌ای برای عملیات ماه مبارک رمضان انجام شد و پیش از آغاز ماه مبارک، همایشی یک‌روزه در شهر قم برگزار گردید که در آن، برای نخستین‌بار تمامی مسئولان ذیربط گرد هم آمدند. در این گردهمایی، مسئولان نهادهای عالی حوزوی، معاونان تبلیغ حوزه‌های سراسر کشور، مدیران حوزه‌های علمیه، مدیر حوزه‌های علمیه کشور، بسیج طلاب، آموزش و پرورش و ستاد همکاری‌های حوزه و آموزش و پرورش حضور داشتند و مجموعه‌ای منسجم شکل گرفت. همچنین با بهره‌گیری از ظرفیت قرارگاه جنگ ترکیبی «بلاغ‌مبین» که به ابتکار حضرت آیت‌الله اعرافی پس از جنگ دوازده‌روزه ایجاد شده بود، توانستیم فضای هم‌افزا و هماهنگی مناسبی ایجاد کنیم.

تشکیل ستاد عملیات رمضان و کمیته‌های تخصصی آن در سراسر کشور

بر این اساس، در هر استان یک فرمانده عملیات معرفی شد. استان‌ها نیز منطقه‌بندی شدند و برای هر ده استان یک مسئول

حوزه‌های علمیه صادر شد، در کوتاه‌ترین زمان ممکن دستورالعملی متناسب با شرایط جنگی تدوین و ابلاغ گردید.

بدین ترتیب، همکاران نسبت به طراحی و تدوین این دستورالعمل اقدام کردند و بر اساس نخستین پیام امام شهیدﷺ، پیوست الزامات و دستورالعمل‌ها نیز تهیه و ابلاغ شد.

پس از آنکه مجلس خبرگان رهبری، رهبر معظم انقلاب را انتخاب و معرفی کرد، پیام صادره از سوی مقام معظم رهبری، مبنای حرکت فراگیر قرار گرفت و این قرارگاه و دستورالعمل‌های تدوین‌شده به‌گونه‌ای تنظیم شد که در واقع تبیین و تحلیل پیام رهبر معظم انقلاب اسلامی را در بر می‌گرفت.

بر همین اساس، جلسات تبیینی و توجیهی با مسئولان قرارگاه‌های استانی در سراسر کشور برگزار شد و دستورالعمل‌ها برای آنان تشریح و تبیین گردید. همچنین معاونان حوزه‌های علمیه با زیرمجموعه‌های خود در سطح کشور جلسات متعددی برگزار کردند.

فعالیت ۳۰۰ موبک حوزوی در سراسر کشور

در این دستورالعمل، در وهله نخست اقدامات لازم برای مدیران استانی در آغاز شرایط جنگی مشخص شد. یکی از اقدامات به‌موقع و مؤثر، کنشگری مدارس علمیه بود؛ به‌گونه‌ای که مدارس علمیه حوزه به موبک‌های فرهنگی، تبیینی و اجتماعی تبدیل شدند و حدود ۳۰۰ مدرسه علمیه در سراسر کشور به‌عنوان موبک فعالیت خود را آغاز کردند. نکته دیگر آن بود که برای مبلغان تحت پوشش طرح‌های این معاونت، دستورالعمل ویژه‌ای متناسب با شرایط جنگی طراحی، تدوین و ابلاغ شد. به تمامی مبلغان، اعم از مبلغان امین، مبلغان طرح هجرت و سایر مبلغان اعلام شد که بر اساس این دستورالعمل‌ها و متناسب با شرایط جنگی وارد میدان شوند.

نقش آفرینی طلاب در خط مقدم تبلیغ

بر اساس نظارت و حضور میدانی که صورت می‌گیرد و با مشارکت برخی از معاونان ستادی در میدان عمل، مشخص شد که مبلغان، اعم از خواهران و برادران، در خط مقدم حرکت‌های تبیینی قرار دارند. این امر مایه افتخار است که شبکه تبلیغی ایجادشده اکنون در عرصه میدانی، کنشگری مؤثر دارد و مورد توجه دیگران نیز قرار گرفته است. از دیگر اقداماتی که در این معاونت انجام شد، ساماندهی گروه‌های جهادی و تبلیغی بود. هرچند گروه‌های جهادی ذاتاً به‌صورت آتش‌به‌اختیار در صحنه حضور دارند، اما با توجه به اینکه تهران به‌عنوان خط مقدم تلقی می‌شد و مدیر محترم حوزه نیز تأکید ویژه‌ای بر توجه به تهران داشتند، ساماندهی این گروه‌ها ضرورت یافت. حتی خود مدیر محترم حوزه نیز در شرایط خاص، در جلسه قرارگاه جنگ ترکیبی «بلاغ‌مبین» در تهران حضور یافتند و به‌صورت میدانی، از جمله در تجمعات و برنامه‌های مشابه، مشارکت داشتند.

همکاری گسترده شهرداری تهران و طلاب جهادی

در این راستا، کمیته تبلیغ گروه‌های جهادی مأموریتی را به یکی از همکاران واگذار کرد تا در تهران مستقر شود. هر گروه جهادی طلبگی که از سایر مناطق قصد حضور در تهران را داشت، پس از هماهنگی با مدیر حوزه تهران و شهرداری تهران، توسط این مسئول ساماندهی و به‌کارگیری می‌شد.

در اینج‌الازم می‌دانم از شهرداری تهران قدردانی ویژه‌ای داشته باشیم؛

چراکه انصافاً همکاری مؤثری داشتند و به‌خوبی وارد میدان شدند.

بازتعریف نقش مرکز مدیریت حوزه در شرایط جنگ

از دیگر اقدامات مهم که بر اساس دستور مدیر محترم حوزه انجام شد، این بود که در شرایط جنگی، مرکز مدیریت نیز نقش‌ها و کارکردهای خود را متناسب با وضعیت جنگی بازتعریف کند. در همین راستا، به قرارگاه جنگ ترکیبی «بلاغ‌مبین» مأموریت داده شد و قرارگاه نیز با حضور نمایندگان معاونت‌ها جلساتی برگزار کرد و برای هر معاونت، نقشی متناسب با شرایط جنگی تعریف نمود. پس از جمع‌بندی، این موارد به مدیر محترم ارائه شد و پس از تأیید، به سراسر کشور ابلاغ گردید.

مشارکت گسترده اساتید و نخبگان حوزوی

یکی از نکات مثبت عملیات ماه مبارک رمضان که شایسته توجه ویژه است، میزان گسترده مشارکت طلاب، مبلغان و اساتید بود. همچنین از جمله اتفاقات مبارک این دوره آن بود که برخی از مبلغان اعلام می‌کردند، دیگر تمایلی به ثبت گزارش ندارند و ترجیح می‌دهند، به‌صورت مستقیم در میدان حضور داشته باشند. حتی در تماس‌هایی که با آنان گرفته می‌شد، اظهار می‌کردند که می‌خواهند همانند عموم مردم، وظیفه خود را در شرایط جنگی انجام دهند. این روحیه جهادی، به‌روشنی در رفتار و عملکرد آنان قابل مشاهده بود.

در جریان این عملیات ماه مبارک رمضان، از یک‌سو با قطع اینترنت مواجه بودیم و از سوی دیگر، هجمه‌ها و حملاتی که متوجه دفتر مقام معظم رهبری شد و همچنین ضرورت حمایت از مبلغان، شرایط خاصی را ایجاد کرد. حمایت‌هایی که در دهه فجر، با توجه به مجموعه این شرایط، از سوی دفتر مقام معظم رهبری انجام شد، به‌حساب مبلغان واریز گردید. با توجه به هم‌زمانی با ماه مبارک رمضان، مبلغ این حمایت‌ها افزایش یافت. با این حال، به‌دلیل محدودیت‌های ارتباطی، ثبت گزارش‌ها از سوی مبلغان در برخی موارد با تأخیر انجام می‌شد و دسترسی به اینترنت با مشکلاتی همراه بود.

استمرار تولید محتوای دینی و فرهنگی

تولید محتوای ما از ایام فاطمیه تاکنون، به‌صورت مستمر و در چارچوب شرایط جنگی، در کمیته تولید محتوای قرارگاه انجام می‌شود. در این کمیته، ۲۲ نهاد حوزوی گردهم می‌آیند تا درباره تولید محتوای دینی، فرهنگی و تبیینی گفت‌وگو کنند و محتوای مورد نیاز را تولید نمایند.

محتوای تولیدی، به‌صورت روزانه و تحت عنوان «مجله موبک»، منتشر می‌شود. هر روز صبح، از ساعت هفت تا نه، اعضا جلسه‌ای برگزار می‌کنند و بر اساس خطوط محتوایی مشخص‌شده، اقدام به تولید محتوای نمایند. این تولیدات سپس به‌صورت سراسری در اختیار مبلغان قرار می‌گیرد تا در فعالیت‌های تبلیغی و ارتباطی خود از آن بهره‌مند شوند.

فعالیت رسانه‌ای و تحلیلی قرارگاه بلاغ‌مبین

کمیته رسانه‌ای قرارگاه جنگ ترکیبی «بلاغ‌مبین» نیز در قالب طرحی تحت عنوان «خبرخوان جنگ»، روزانه محتوای خبری و تحلیلی تولید می‌کند که در خبرگزاری حوزه بارگذاری شده و در دسترس عموم قرار می‌گیرد. این مجموعه مطالب به تحلیل روز جنگ و شرایط موجود اختصاص دارد. همچنین کانال قرارگاه «بلاغ‌مبین» تحلیل‌های روز را منتشر می‌کند؛ کاری که پیش‌تر تحت عنوان «فاصله» اجرا می‌شد و اکنون با رویکردی تازه دنبال می‌گردد.

تحلیل پیام‌های رهبری و پاسخ‌گویی علمی

نکته دیگری که شایسته قابل توجه است، فعالیت مدیر رصد و مطالعات راهبردی قرارگاه جنگ ترکیبی «بلاغ‌مبین» است. ایشان تمامی پیام‌های رهبر معظم انقلاب اسلامی ـ اعم از پیام‌های نخست، نوروزی، چهلم، روز کارگر و روز خلیج فارس ـ را تحلیل و در اختیار مخاطبان قرار داده‌اند. این اقدام شامل تحلیل محتوایی، استخراج مضامین، راهکارها و ارائه تبیین است و بحمدالله تاکنون انجام شده است.

مرکز پاسخ‌گویی به شبهات حوزه نیز که از اعضای کمیته تولید محتواست، در این زمینه تلاش‌های فراوانی انجام داده است. این مرکز، شبهات مطرح پیرامون جنگ و پرسش‌های ذهنی مخاطبان را احصا کرده و برای پاسخ به آنها، تولیدات علمی و فرهنگی تهیه نموده است؛ از جمله تألیف کتاب‌ها و نشریات موضوعی. همچنین معاونت پژوهش حوزه، کرسی‌هایی علمی در ارتباط با این موضوع برگزار کرده است.

آینده‌پژوهی و بررسی دوران پس از جنگ

یکی دیگر از موضوعات مهم، طرح آینده‌پژوهی نسبت به دوران پس از جنگ است که به دستور مدیر محترم حوزه در یکی از کمیته‌های قرارگاه دنبال می‌شود.

از دیگر اقدامات ارزشمند، تفقد از طلاب و روحانیون آسیب‌دیده از جنگ تحمیلی است که با همکاری مرکز خدمات، امور طلاب و مدیریت حوزه، به نمایندگی از حضرت آیت‌الله اعرافی انجام شد.

راه‌اندازی سامانه جهادتبلیغی

علاوه بر این، پس از ایام نوروز، سامانه‌ای راه‌اندازی شد تا هر طلبه‌ای که تمایل به اعزام و فعالیت داشته باشد، بتواند ثبت‌نام کند، حتی به‌صورت جهادی. اطلاعاتی آن نیز تحت عنوان «جهاد ادامه دارد» منتشر شد تا طلاب داوطلبانه در عرصه‌های تبلیغی و فرهنگی حاضر شوند. همچنین باید از تصمیمات شورای محترم حوزه علمیه تشکر ویژه کرد؛ تصمیماتی که در زمینه حضور طلاب در درس‌ها و فعالیت‌های تبلیغی اتخاذ شد، بسیار به‌جا و به‌موقع بود و مورد تقدیر اساتید و طلاب قرار گرفت. این تصمیمات زمینه‌ساز حضور فعال طلاب در مواکب شد.